

«ΕΝΑΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΕΧΘΡΟΣ...»

Ο ΑΡΙΣΤΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΚΟΣΜΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΣΙΧΑΜΕΝΗ ΚΡΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

ΜΕΡΟΣ 1^ο: ΟΤΑΝ ΑΚΟΜΑ Ο ΤΡΙΤΟΚΟΣΜΙΣΜΟΣ ΟΝΟΜΑΖΟΤΑΝ ΑΝΤΙ-ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΑ

Είμαι αντι-ιμπεριαλιστής. Πριν ένα χρόνο δεν ήμουν. Καλύτερα όμως μη μου κάνετε ερωτήσεις για τον ιμπεριαλισμό γιατί το μόνο που ξέρω είναι ό,τι έχω διαβάσει στις αγγλικές εφημερίδες.

-Μαρκ Τουέιν, Chicago Tribune, 15/10/1900

Οι κοινωνίες στις οποίες έχουμε μεγαλώσει είναι κοινωνίες σύγχυσης. Είναι κοινωνίες όπου έχουμε φάει τόση ιδεολογία στη μάπα που το να καταλάβουμε τον κόσμο μας είναι πραγματικά δύσκολη δουλειά. Κοινωνίες όπου οι αριστερές ιδέες είναι τόσο βαθιά χαραγμένες στον τρόπο που σκεφτόμαστε, που ακόμα και το να σκεφτούμε διαφορετικά είναι κατόρθωμα. Ας πάρουμε για παράδειγμα την πάγια συνήθεια της αριστεράς να παίρνει θέση στους διεθνείς διακρατικούς ανταγωνισμούς κάνοντας «αλληλεγγύη» στον ένα ή στον άλλο «λαό» απέναντι στον εκάστοτε «φονιά των λαών». Αυτό το πράγμα έχουμε μάθει να το ονομάζουμε διεθνισμό και αντι-ιμπεριαλισμό.

Αν όμως κάτσουμε και κοιτάξουμε αυτή την πρακτική με την ειδική ιστορική ματιά των αυτόνομων, τότε θα δούμε μια εντελώς διαφορετική εικόνα. Αφενός αυτό το πράγμα με το οποίο ασχολούνται δε θα έπρεπε να λέγεται διεθνισμός και αντι-ιμπεριαλισμός, αλλά τριτοκοσμισμός και εξωτερική πολιτική. Αφετέρου, αυτή η ενασχόληση δεν ήταν πάντα έτσι, δεν έχει μείνει ίδια κι απaráλλακτη μέσα στα χρόνια. Κι αυτήν ακριβώς την εξέλιξη θα επιδιώξουμε να εντοπίσουμε. Γιατί θα μας επιτρέψει να δούμε τον αριστερό τριτοκοσμισμό όχι ως επαναστατική ενασχόληση, αλλά ως κρατικοποιημένη πρακτική· όχι ως μέρος των κινημάτων, αλλά ως μέρος της ήττας τους.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΕΡΟΥ ΤΡΙΤΟΚΟΣΜΙΣΜΟΥ

Ήδη από τη δεκαετία του '30 η αποικιοκρατία περνούσε κρίση. Με τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο τα πράγματα επιταχύνθηκαν. Άλλωστε μέχρι το 1943 η Βρετανία και η Γαλλία, δηλαδή οι μεγάλες αποικιοκρατικές αυτοκρατορίες, έχαναν τον πόλεμο. Παρά το ότι τελικώς βγήκαν νικηφόρες, ήταν ολοφάνερο ότι οι παλιές αποικιοκρατικές δυνάμεις ήταν ανίσχυρες να αποκαταστήσουν τις παλιές θέσεις τους απέναντι στον πραγματικό νικητή που δεν ήταν άλλος από τις ΗΠΑ. Από το 1945 και μετά, τα ανεξάρτητα κράτη στον λεγόμενο Τρίτο Κόσμο άρχισαν να ξεφυτρώνουν σαν μανιτάρια.

Τότε ξεκίνησε κι αυτό που ονομάστηκε Ψυχρός Πόλεμος. Οι δύο νέες υπερδυνάμεις που είχαν αναδυθεί δεν είχαν αποικίες στην κατοχή τους, τουλάχιστον όχι με την παραδοσιακή έννοια των προπολεμικών αυτοκρατοριών. Ωστόσο, η συμφωνία του Μπρέτον Γουντς, μια ιδέα του Κέινς, ο τρόπος

δηλαδή με τον οποίο ο παγκόσμιος εμπορικός πόλεμος πάγωσε προσωρινά ήταν κι αυτή μια συμφωνία παγκόσμιας κλίμακας.¹ Δηλαδή, όσο κι αν ο Ψυχρός Πόλεμος είχε κατά βάση δημιουργήσει δύο μπλοκ και η παγκόσμια εξωτερική πολιτική φαινόταν σταθερή κι ακούνητη σαν τσιμέντο, η ανάγκη των κρατών για ενασχόληση με τον υπόλοιπο κόσμο δεν έπαψε ποτέ. Έτσι και οι πρώην αποικιοκρατικές δυνάμεις, όσο κι αν βρέθηκαν στη δυσάρεστη θέση να αναγκαστούν να χάσουν πολλές απ' τις αποικίες τους, δε θα μπορούσαν ποτέ να πάψουν να ασχολούνται μαζί τους. Η ενασχόληση με τις πρώην αποικίες έπρεπε να συνεχιστεί και θα συνεχιζόταν. Ενώ, λοιπόν, στον «Πρώτο Κόσμο» οι ισορροπίες ήταν αμετακίνητες, ελάχιστα κράτη του Τρίτου Κόσμου έβγαλαν τις δεκαετίες του '50 και του '60 δίχως κάποιου είδους επανάσταση, πραξικόπημα, ή ένοπλη σύγκρουση.

Οι ιδέες του Κέινς για την παγκόσμια σταθερότητα όμως κοίταζαν και προς το εσωτερικό των δυτικών κρατών. Εκεί, η ήττα της αριστεράς ακολουθήθηκε από την ενσωμάτωσή της. Χοντρικά, η πρωτοκοσμική αριστερά κρατικοποιήθηκε πλήρως. Τα δυτικά κράτη προσπαθούσαν να κλείσουν τις πληγές τους εντάσσοντας την αριστερά ως ισότιμο συνομιλητή, δίνοντάς της το ρόλο του διαμεσολαβητή μεταξύ κρατών και εργατικής τάξης. Έτσι, τα πάνω κομμάτια των αριστερών οργανώσεων έπαψαν να αποτελούν εχθρούς του κράτους και μετατράπηκαν σε δυνάμει φίλους του. Έγιναν χρήσιμα, κι αυτή η χρησιμότητα άρχισε να πληρώνεται τόσο με λεφτά όσο και με θέσεις στον κρατικό μηχανισμό.

Όσο περισσότερο κράτος γινόταν η αριστερά, τόσο περισσότερο δημιουργούσε τομείς στους οποίους μπορούσε να φανεί χρήσιμη. Πέρα από τη μεσολάβηση των εργατικών αρνήσεων όμως, που ήταν ο βασικός της ρόλος, η ανάγκη για ενασχόληση των δυτικών κρατών με τον Τρίτο Κόσμο άνοιξε άλλο ένα πεδίο δόξης λαμπρό για την κρατικοποιημένη αριστερά. Ο τρόπος με τον οποίο διεξαγόταν η εξωτερική πολιτική άλλαξε πλήρως μετά τον πόλεμο. Τα υπουργεία Πολέμου μετατράπηκαν σε υπουργεία Άμυνας. Και η δυτική εμπλοκή στα τεκταινόμενα του τρίτου κόσμου άρχισε να διεξάγεται με όρους «αντι-ιμπεριαλισμού», υποστήριξης στον τάδε ή στον δείνα «επαναστάτη», και άλλα τέτοια. Ήταν μάλιστα τόσο έντονη αυτή η νέα γλώσσα, που η ρομαντική εικόνα των εξωτικών ανταρτών με το σκούρο δέρμα που κατοικούν σε μακρινές χώρες αποτέλεσε σημαντικό κομμάτι του ριζοσπαστισμού της δεκαετίας του '60 στον Πρώτο Κόσμο. Φυσικά, αρμόδια για

αυτό το newspeak, αυτή την παγκόσμια νέα γλώσσα, ήταν η αριστερά.

Ακόμα πιο φυσικά, η αριστερά κάθε κράτους μέσω αυτού του τριτοκοσμισμού προωθούσε τα συμφέροντα του δικού της κράτους.² Ο τριτοκοσμισμός της αριστεράς ήταν ομολογουμένως πολύ ευέλικτος. Ξεπερνούσε πανεύκολα σκοπέλους του είδους «ρε συ μήπως αυτός που του κάνουμε αλληλεγγύη είναι λίγο μαλάκας;». Η επιχειρηματολογία πήγαινε κάπως έτσι:

Το κίνημά μας υποστηρίζει δίχως όρους την αποικιακή επανάσταση ενάντια στον ιμπεριαλισμό, δηλαδή ανεξάρτητα από τον ταξικό χαρακτήρα της πολιτικής της ηγεσίας. Έτσι, λόγου χάρη, υποστηρίζουμε χωρίς όρους το Νάσερ ενάντια στον ιμπεριαλισμό, παρά το γεγονός ότι ο Νάσερ δεν αντιπροσωπεύει το προλεταριάτο.³

Δίχως όρους, λοιπόν. Κάντου αλληλεγγύη, κι ας τη να πέσει κάτω. Ακόμη και δικτατορίες υποστηρίχθηκαν δίχως όρους από τη δυτική αριστερά, κάτω απ' το μανδύα ότι είναι, λέει, «αντι-ιμπεριαλιστικές». Αρκεί βέβαια, τα εκάστοτε κρατικά συμφέροντα να ευθυγραμμίζονταν.

Γιατί διαφορετικά, αν το εκάστοτε κίνημα δε βολεύει το δικό σου κράτος τα πράγματα διαφέρουν λίγο. Εκεί οι ευρωπαίοι δήθεν αντι-ιμπεριαλιστές εφαρμόζαν την παλιά και δοκιμασμένη τακτική της μούγκας, πάλι «δίχως όρους». Η γαλλική αριστερά για παράδειγμα, «έδειχνε μια καταπληκτική παθητικότητα σ' αυτό το κύμα της βαρβαρότητας [του γαλλικού κράτους] εναντίον του αλγερινού έθνους».⁴ Αντίθετα, ήταν λαλίστατη στην υποστήριξη αντι-αποικιακών κινημάτων άλλων χωρών, κινημάτων που δε στρέφονταν εναντίον των δικών της συμφερόντων.

Η ΨΥΧΟΥΛΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΠΟΝΑΕΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΑ

Οι πρακτικές αυτές κυριάρχησαν ταυτόχρονα σ' όλο το δυτικό κόσμο. Αντίθετα με όσα κατά καιρούς λέγονται, ότι δηλαδή στην Ελλάδα οι δυτικές αλλαγές φτάνουν με χρονοκαθυστέρηση μιας δεκαετίας, το ελληνικό κράτος μετά τον εμφύλιο προσαρμόστηκε άμεσα στη νέα γλώσσα στην οποία διεξαγόταν πλέον η εξωτερική πολιτική. Μπορεί το ελληνικό κράτος του '50 να έχει χαρακτηριστεί ως «κράτος της δεξιάς», αλλά στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής η αριστερά είχε ήδη αρχίσει να φαίνεται χρήσιμη. Μάλιστα, το ελληνικό κράτος είχε ένα λόγο παραπάνω να υιοθετήσει αμέσως τη νέα πρακτική του τριτοκοσμισμού παρέα με την «αντι-ιμπεριαλιστική» ρητορική που τη συνόδευε: ήταν ίσως το μόνο δυτικό

κράτος που θα μπορούσε μέσω της αποαποικιοποίησης να αυξήσει τα σύνορά του. Και ο λόγος άκουγε στο όνομα Κύπρος.

Με τη λήξη του εμφυλίου το ελληνικό κράτος μη ξέροντας τι να κάνει τους φασίστες του, τους έστειλε στην Κύπρο να διεξάγουν «εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα» για την ανεξαρτητοποίηση του νησιού από τη βρετανική αυτοκρατορία και την ένωσή του με την Ελλάδα. Το 1955 λοιπόν ιδρύθηκε η οργάνωση ΕΟΚΑ με το στρατηγό Γρίβα στην στρατιωτική και τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο στην πολιτική ηγεσία αντίστοιχα. Σήμερα ο Γρίβας έχει μείνει γνωστός ως χίτης. Ο Μακάριος αντίθετα έχει μείνει γνωστός ως αντι-ιμπεριαλιστής, καθώς μετά την ανεξαρτητοποίηση της Κύπρου το 1960 ήταν ιδρυτικό μέλος του Κινήματος των Αδεσμεύτων Χωρών μαζί με τον Τίτο της κομμουνιστικής Γιουγκοσλαβίας και τον Νάσερ, τον ηγέτη του «αραβικού σοσιαλισμού». Αυτή η αναντιστοιχία μεταξύ των δύο είναι ένα καλό παράδειγμα της νέας γλώσσας για την οποία μιλάμε.

Η ενασχόληση του ελληνικού κράτους με τον ιμπεριαλισμό λοιπόν ξεκινά πρώτα και κύρια με την Κύπρο. Είναι με αυτή τη νέα γλώσσα, με αυτό το νέο τρόπο διεξαγωγής εξωτερικής πολιτικής που το ελληνικό κράτος άρχισε να ασχολείται με την Κύπρο, η οποία έκτοτε αποτελεί σταθερά ένα από τα κεντρικότερα «εθνικά» ζητήματα. Όπως είναι φυσικό λοιπόν, αυτή τη νέου τύπου ενασχόληση δε θα μπορούσαν ποτέ άνθρωποι σαν τον Γρίβα να τη φέρουν εις πέρας μόνοι τους. Χρειάζονταν η εμπλοκή της αριστερής πτέρυγας του κράτους.⁵

Την ίδια περίοδο ο κόσμος συγκλονιζόταν κι από δεκάδες άλλους «εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες». Ένας από αυτούς ήταν η αλγερινή επανάσταση απέναντι στο γαλλικό κράτος. Η ελληνική πολιτική για την Κύπρο έκανε την Ελλάδα να εμπλακεί αρκετά στην περίπτωση της Αλγερίας. Η πολιτική του τριτοκοσμισμού ήταν ένα σημαντικό χαρτί στα χέρια του ελληνικού κράτους, το οποίο έβλεπε στα αραβικά κράτη γενικά και στην αλγερινή επανάσταση ειδικότερα έναν εν δυνάμει σύμμαχο στη Μεσόγειο και στην κυπριακή υπόθεση. Έτσι, η υποστήριξη της αλγερινής επανάστασης μετατράπηκε σε κρατική υπόθεση. Μέχρι και ο τότε πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής υποστήριζε τον αντιαποικιακό αγώνα της Αλγερίας και της Αιγύπτου, αναφέροντας πάντα στο τέλος ότι φυσικά αντιαποικιακό αγώνα διεξάγει και η Κύπρος.⁶ Ωστόσο, η στήριξη στον αλγερινό αγώνα γινόταν κατά βάση με ρητορική αριστερού

«αντι-ιμπεριαλισμού». Είναι τότε που για πρώτη φορά η ελληνική αριστερά υποστήριξε με κάθε τρόπο ένα κίνημα εκτός των συνόρων της. Κι όταν λέμε με κάθε τρόπο το εννοούμε απόλυτα. Τόσο από απόσταση, όσο κι από τα μέσα.

ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΣΤΗΝ ΑΛΓΕΡΙΑ: ΗΛΙΟΣ, ΘΑΛΑΣΣΑ ΚΙ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ ΟΠΛΩΝ

Αρκετές εμβληματικές φιγούρες της ντόπιας αριστεράς βρέθηκαν στην Αλγερία για να υποστηρίξουν έμπρακτα το αλγερινό αντάρτικο. Ο Μ. Ράπτης (Πάμπλο), ο Δ. Λιβιεράτος, ο Β. Ραφαηλίδης, όλοι τους ταξίδεψαν στην Αλγερία για να «βοηθήσουν». Γνωστότερος όλων τους ο Πάμπλο: γιος επιφανούς πολιτικού μηχανικού από την Αλεξάνδρεια, σπούδασε στο Πολυτεχνείο και στη συνέχεια στη Σορβόνη. Συμμετείχε μαζί με τον Παντελή Πουλιόπουλο στην ίδρυση της ΟΚΔΕ, και με το τέλος του Β' Π.Π. ανέλαβε γραμματέας του Διεθνούς Γραφείου της Τετάρτης Διεθνούς. Η πορεία του έχει μέσα άφθονο τριτοκοσμισμό· τόσο που στα τελειώματα της πολιτικής του καριέρας έφτασε να στηρίζει τον επίσης «αντι-ιμπεριαλιστή» Μιλόσεβιτς στο γιουγκοσλαβικό εμφύλιο.

Η ιστορία του στην Αλγερία έχει ως εξής: το 1958, δηλαδή πριν καλά-καλά περάσει μια δεκαετία από το τέλος του εμφυλίου, ο Πάμπλο αποφάσισε να ταξιδέψει στην Αλγερία μαζί με το Δ. Λιβιεράτο. Εκείνη την περίοδο η αλγερινή επανάσταση βρισκόταν ακόμα στα σπάργανα. Παρ' όλα αυτά, ήταν ξεκάθαρο πως είχε μέλλον:

[Οι ηγέτες της επανάστασης] συνέχισαν τη δράση τους για τη δημιουργία μιας ισχυρής βάσης στο Κάιρο, με παρακλάδια σε άλλες χώρες, για τη βοήθεια της επανάστασης. Πριν την έκρηξη ειδοποίησαν μερικές **φιλικές πρεσβείες** και προσωπικότητες για την προσεχή έναρξη του ένοπλου κινήματος. [...] Εκτός απ' τη **βοήθεια των κρατών** ήρθαν σε επαφή και με διάφορες ιδιωτικές φίρμες άλλων χωρών καθώς και με **διεθνή δίκτυα λαθρεμπόρων όπλων**.⁷

Δεν ξέρουμε πώς έχει καθένας στο μυαλό του την επανάσταση, αλλά εμάς κάποιος που έχει στη διάθεσή του διεθνή δίκτυα λαθρεμπόρων, βοήθεια άλλων κρατών και φιλικές πρεσβείες, μας μοιάζει λιγάκι με κράτος. Ή τέλος πάντων μπορεί να φταίει που δεν έχουμε κι εμείς κάποια πρεσβεία να μας αγαπάει. Μέσα σ' αυτό το σκηνικό λοιπόν, ο Πάμπλο κι ο Λι-

βιεράτος ταξίδεψαν στην Αλγερία, για να προσφέρουν τη «δίχως όρους» υποστήριξή τους. Εκεί θεώρησαν πως το μεγαλύτερο πρόβλημα της επανάστασης ήταν η έλλειψη όπλων. Οπότε πήγαν παραδίπλα στο Μαρόκο και μέσα σε λίγους μήνες έστησαν και διηύθυναν ένα εργοστάσιο όπλων, το οποίο παρείχε χιλιάδες οπλοπολυβόλα στην επανάσταση. Ό,τι θα έκανε ο οποιοσδήποτε δηλαδή.

Στα σοβαρά τώρα, ο τρόπος με τον οποίο κάποιος στήνει ένα εργοστάσιο μάς είναι από μόνος του μυστήριο. Πόσο μάλλον ένα εργοστάσιο όπλων. Πόσο μάλλον σε μια ξένη χώρα. Βέβαια, αυτός ο κάποιος όπως είδαμε έχει τη βοήθεια άλλων κρατών, διεθνών δικτύων λαθρεμπόρων και φιλικών πρεσβειών. Αλλά και πάλι.

Μετά την επικράτηση της επανάστασης το 1962, πρόεδρος της Αλγερίας έγινε ο Αχμέντ Μπεν Μπελά. Ο Πάμπλο ονομάστηκε γρήγορα επιτελικός σύμβουλος της κυβέρνησης του Μπεν Μπελά. Όταν πια ο Μπεν Μπελά επικράτησε, άρχισε να δηλώνει με κάθε τόνο ότι «δεν είμαστε κομμουνιστές, είμαστε Άραβες και μουσουλμάνοι». Παράλληλα ο Πάμπλο χαρακτηριζόταν από τις ελληνικές εφημερίδες ως ο «εγκέφαλος της οικονομικής αναδιάρθρωσης της Αλγερίας».⁸ Την ίδια περίοδο ο Μακάριος ήθελε να χτίσει σχέσεις με τον Μπεν Μπελά γιατί τον θεωρούσε κομβικό για το κυπριακό. Και ποιος καλύτερος στο χτίσιμο από τον Πάμπλο που έχτισε και κοτζάμ εργοστάσιο; Έτσι, ο Πάμπλο έγινε επισήμως πρόξενος της Κύπρου στην Αλγερία (σαν να αρχίζουν να βγάζουν λίγο νόημα οι φιλικές πρεσβείες που λέγαμε). Όπως ανέφερε «δέχτηκα να γίνω πρόξενος στην Αλγερία γιατί θεωρούσα ότι αυτό εξυπηρετεί και την Κύπρο και την Ελλάδα εκείνον τον καιρό [αμήχανη παύση...] και την Αλγερία βέβαια».⁹

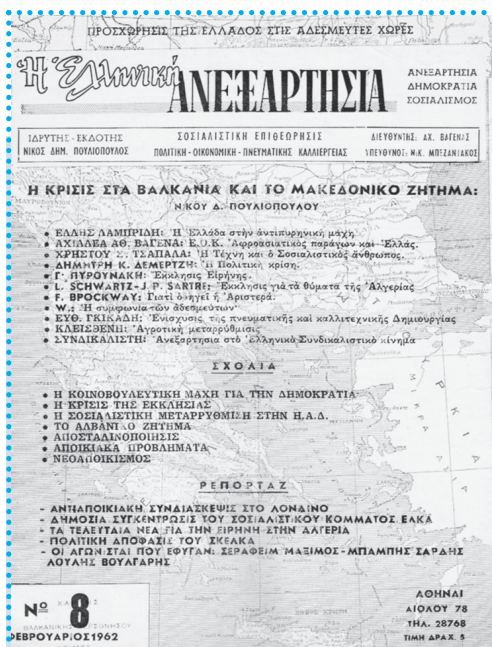
Ο τριτοκοσμισμός του Πάμπλο λοιπόν κατέληγε στα συμφέροντα της Ελλάδας και της Κύπρου. Ο Πάμπλο ξεκίνησε να κάνει αλληλεγγύη και κατέληξε πρέσβης του Μακαρίου στο Αλγέρι. Ο δε Λιβιεράτος επέστρεψε στην Ελλάδα, έγραψε το βιβλίο «Η Αλγερινή Επανάσταση», έχτισε τη φιλία του με τον επίσης μεγάλο «αντι-ιμπεριαλιστή» Α. Παπανδρέου (για τη συνεισφορά του οποίου στο θέμα «ελληνικός τριτοκοσμισμός» πιθανότατα θα μιλήσουμε κάποια άλλη φορά) και μετά τη χούντα συμμετείχε στην ίδρυση του ΠΑΣΟΚ.

Υπήρχαν όμως και οι ομοϊδεάτες τους που δεν ταξίδεψαν ποτέ στην Αλγερία. Έκαναν δουλειά από τα μετόπισθεν. Είναι πιθανόν ο Πάμπλο και ο Λιβιερά-

-ΜΗΠΩΣ ΝΑ ΒΓΑΛΟΥΜΕ ΜΙΑ ΑΦΙΣΑ; -ΜΠΑ. ΕΓΩ ΠΡΟΤΙΝΩ ΝΑ ΦΤΙΑΞΟΥΜΕ ΕΝΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΟΠΛΩΝ

Ο Πάμπλο (καθιστός δεξιά) τσιλάρει με το κρου του από το εργοστάσιο όπλων που διηύθυνε στο Μαρόκο και εκφωνεί λόγο στην Αλγερία με αφορμή την παράδοση των πρώτων 5.000 οπλοπολυβόλων στο αλγερινό αντάρτικο. Άραγε το «εργοστάσιο της επανάστασης» τι σχέση να είχε με τα διεθνή δίκτυα λαθρεμπόρων όπλων που αναφέρει ο Λιβιεράτος και με τη σύλληψη του Πάμπλο από το ολλανδικό κράτος με την κατηγορία του λαθρεμπορίου όπλων;

ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ, ΑΛΛΑ ΟΧΙ ΟΠΟΙΑ ΝΑ 'ΝΑΙ. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ!

Τυχαίο εξώφυλλο του περιοδικού που εξέδιδε ο Ελληνικός Αντιαποικιακός Σύνδεσμος. Στο φόντο η «ελλαδίτσα μας». Στη θεματολογία η αντιπυρηνική μάχη, οι ελληνοαφρικανικές και ελληνοασιατικές σχέσεις, η Αλγερία, το κίνημα των Αδέσμευτων, ο σοσιαλισμός στην Αίγυπτο, και μια πλήρης γκάμα των ελληνικών ανοιχτών ζητημάτων εξωτερικής πολιτικής: Κύπρος, Τουρκία, Αλβανία, Μακεδονία και λοιπά Βαλκάνια. Η χρονιά είναι το 1962 και ο ελληνικός πρακτόρικος τριτοκοσμισμός βρίσκεται στα καλύτερά του.

Ο Ν. ΠΟΥΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

Ο πρόεδρος του Ελληνικού Αντιαποικιακού Συνδέσμου Νίκος Πουλιόπουλος μιλά για την κατάρνηση της δουλείας με φόντο ελληνικές σημαίες. Σε μια ειρωνεία της τύχης, ο Πουλιόπουλος πέθανε από καρδιά το 1978, ενώ βρισκόταν στην Κύπρο, σε επίσημο γεύμα που είχε παραθέσει προς τιμήν του ο Μακάριος για να τον ευχαριστήσει για την εικοσαετή και βάλε προσφορά του. Μάλλον η συγκίνηση ήταν μεγάλη.

τους να τους αποκαλούσαν φλώρους που δεν πήγαν στην Αλγερία. Αλλά η δουλειά τους ήταν εξίσου σημαντική...

ΤΗΣ ΓΗΣ ΟΙ ΚΟΛΑΣΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΗΣ ΟΙ ΔΙΟΡΙΣΜΕΝΟΙ

Αυτά για την κρατικοποιημένη ελληνική αριστερά που ταξίδεψε μέχρι την Αλγερία. Στο εσωτερικό της Ελλάδας η τριτοκοσμική αλληλεγγύη στην Αλγερία γνώρισε επίσης μεγάλη άνθιση. Η πρώτη αντι-αποικιακή οργάνωση στην Ελλάδα ιδρύθηκε το 1957 από τον Νίκο Πουλιόπουλο (ανιψιό του Παντελή, του γνωστού τροτσκιστή). Ονομαζόταν *Ελληνικός Αντιαποικιακός Σύνδεσμος* και βασική του ενασχόληση ήταν η αλληλεγγύη στην ΕΟΚΑ και η προσπάθεια για ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Στα πλαίσια αυτά μοίραζε απλόχερα «διεθνιστική αλληλεγγύη» στην Αλγερία και στις άλλες αραβικές χώρες.

Μάλιστα διοργάνωσε το Πρώτο Αντιαποικιακό Συνέδριο της Μεσογείου, όπου συμμετείχαν αντιπρόσωποι από δεκάδες χώρες, καθώς και από όλο το πολιτικό φάσμα της Ελλάδας. Στα πλαίσια του συνεδρίου αυτού, μόλις έφτασε ο αλγερινός αντιπρόσωπος η πρώτη ερώτηση που του έγινε ήταν αν ο λαός της Αλγερίας «είναι κατατοπισμένος επί του αγώνος που διεξάγει αυτή τη στιγμή ο λαός της Κύπρου εναντίον του κατακτητή του».¹⁰ Παράλληλα, ο Σύνδεσμος διοργάνωνε συγκεντρώσεις αλληλεγγύης στους Κύπριους πατριώτες όπου ήταν καλεσμένος ακόμη κι ο ίδιος ο Μακάριος. Ο ιδρυτής του, ο Ν. Πουλιόπουλος είχε εκείνα τα χρόνια άφθονες συναντήσεις με το Μακάριο, καθώς και με διάφορους ηγέτες του «τρίτου κόσμου». Είκοσι χρόνια αργότερα, μετά το ελληνικό πραξικόπημα και την τουρκική εισβολή, ίδρυσε και την Πανελλήνια Επιτροπή Αλληλεγγύης στην Κύπρο. Το τι εννοούσε λέγοντας «αντι-ιμπεριαλισμός» είχε γίνει πιο ξεκάθαρο.

Εκτός των άλλων, ο Αντιαποικιακός Σύνδεσμος εξέδιδε και το περιοδικό *Ελληνική Ανεξαρτησία*. Εκεί το ζήτημα της «διεθνιστικής αλληλεγγύης» ξεγυμνωνόταν από τις αριστερές ευαισθησίες και συζητιόταν σε μια άλλη, πιο ωμή, πιο κρατική βάση:

Οι σχέσεις μας προς τις ουδέτερες χώρες και τα προσφάτως συγκροτηθέντα κράτη μετά την κατάρτιση της αποικιοκρατίας στην Αφρική και την Ασία αποτελέσαν και αποτελούν ένα κύριο θέμα του εξωτερικού προσανατολισμού της Ελλάδας. Απαιτείται μια εξωτερική πολιτική που να εξυπηρετεί αμοιβαία την Ελλάδα και τους αφροασιατικούς λαούς.¹¹

Αλλού αναφερόταν ότι:

Το διατιθέμενο κονδύλιο από τον προϋπολογισμό εις τον τομέα της διπλωματικής εκπροσώπησης της Ελλάδας και της προπαγάνδας εις το εξωτερικόν είναι το μικρότερον όλων των ευρωπαϊκών χωρών. [Αυτά τα] διπλωματικά χάλια πρέπει να λάβουν τέλος, ανταποκρινόμενα εις τας παρούσας ανάγκες και το αίτημα του λαού μας να αποκτήσει αποφασιστικόν ρόλον εντός του βαλκανικού, μεσογειακού και αφροασιατικού χώρου.¹²

Οι διεθνιστικές φοριτούρες εδώ δεν είχαν χώρο. Το πραγματικό ζήτημα του ελληνικού τριτοκοσμισμού εκφραζόταν ανοιχτά και δεν ήταν άλλο από την προώθηση της εξωτερικής πολιτικής του ελληνικού κράτους. Αυτό που έκαιγε την αριστερά της εποχής δεν ήταν η αλληλεγγύη «στης γης τους κολασμένους», αλλά το πώς θα αποκτούσε η Ελλάδα «αποφασιστικόν ρόλον εντός του βαλκανικού, μεσογειακού και αφροασιατικού χώρου». Μια νέα εθνική εξωτερική πολιτική.

Βέβαια, προσπαθώντας να αποδείξει τη χρησιμότητά της στο ελληνικό κράτος, η αριστερά κοιτούσε να βολέψει και τον κύκλο της. Γιατί ωραία η νέα εθνική πολιτική, αλλά ποιος θα τη φέρει εις πέρας; «Ο ελληνικός αντιαποικιακός σύνδεσμος πρέπει να είναι η αφετηρία αυτής της νέας εθνικής πολιτικής»,¹³ έγραφε ο Σύνδεσμος για τον εαυτό του. Όπως και όσοι πήγαν στην Αλγερία, έτσι και όσοι έκαναν δουλειά από τα μετόπισθεν διεκδικούσαν παράλληλα και μια θεοούλα για την πάρτη τους. Πολλοί απ' αυτούς πράγματι ανταμείφθηκαν με διάφορους υλικότατους τρόπους. Έγιναν και επισήμως κράτος.

Η περίπτωση της αλγερινής επανάστασης, λοιπόν, ήταν ένα ζήτημα που μπορούσε να ενώσει ανθρώπους όπως τον Καραμανλή, το Γρίβα, το Μακάριο, τον Πάμπλο, το Λιβιεράτο και τον Ν. Πουλιόπουλο. Μπορούσε να ενώσει πρωθυπουργούς και επαγγελματίες επαναστάτες, δεξιούς κι ακροαριστερούς. Λίγα μόλις χρόνια μετά τον εμφύλιο, σύσσωμο το πολιτικό φάσμα επεδείκνυε σημάδια συμφιλίωσης και συστράτευσης σε έναν κοινό σκοπό: έναν σκοπό που απ' έξω έγραφε Αλγερία, αλλά αν το σκάλιζες λίγο έγραφε Κύπρος. Πίσω απ' τον υποτιθέμενο αντιιμπεριαλισμό της ελληνικής αριστεράς κρυβόταν ο πολύ πραγματικός ιμπεριαλισμός του ελληνικού κράτους.

ΠΑΛΙΕΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ, ΝΕΟΙ ΚΑΙΡΟΙ

Η ιδεολογία της αντι-αποικιοκρατίας έπαιξε καθοριστικό ρόλο στις διεθνείς εξελίξεις των δεκαετιών του '50 και του '60. Σταδιακά, οι παλιές αποικίες ανεξαρτητοποιήθηκαν και η εποχή των αποικιών έφτασε για τα καλά στο τέλος της. Ωστόσο το αντιαποικιακό κίνημα άντεξε. Πέταξε τη λέξη ιμπεριαλισμός και κράτησε τη λέξη ιμπεριαλισμός. Μάλιστα κατάφερε να ανακαλύψει νέες ιδεολογίες, νέους εχθρούς και φίλους που να ανταποκρίνονται στους καιρούς. Κομβικό ρόλο σ' αυτή την εξέλιξη έπαιξε ο πόλεμος των ΗΠΑ στο Βιετνάμ το 1964.

Το κίνημα που ξεπήδησε στην Αμερική διέφερε από άλλα κινήματα. Δεν ήταν απλά ένα κίνημα αλληλεγγύης σε μια μικρή χώρα του τρίτου κόσμου που αντιμετώπιζε μια υπερδύναμη του πρώτου κόσμου. Ήταν ένα αντιπολεμικό κίνημα που έβλεπε τον εχθρό εντός των συνόρων του. Φώναζε «Bring the War Home» και έβαζε στο στόχαστρο το δικό του κράτος και τα πολεμικά του σχέδια. Το χαρακτηριστικό που το διαφοροποιεί από άλλα είναι ακριβώς αυτό. Ότι προσπάθησε να βάλει φρένο στην πολεμική μηχανή του δικού του κράτους.

Σε μεγάλο μέρος του υπόλοιπου δυτικού κόσμου, αυτό το χαρακτηριστικό του αμερικανικού αντιπολεμικού κινήματος πέρασε απαρατήρητο. Η ελληνική αριστερά έβλεπε κι αυτή το αμερικανικό κίνημα να επιτίθεται στο αμερικανικό κράτος. Αντί όμως να

επιτεθεί κι αυτή στο δικό της κράτος, άρχισε κι αυτή να επιτίθεται στο αμερικανικό. Οι ιδεολογίες της εξάρτησης που ήταν ήδη διαδεδομένες, κυριάρχησαν πλήρως, εμπλουτίστηκαν και συμπληρώθηκαν από νέες. Ο αντι-ιμπεριαλισμός άρχισε να γίνεται τούτος με τον αντιαμερικανισμό. Η αριστερά συνέχισε ακάθεκτη να κλείνει τα μάτια στα σχέδια του δικού της κράτους. Η εμπλοκή της με τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής δε σταμάτησε ποτέ. Η ρητορική της συνέχισε να είναι αυτή του τριτοκοσμιισμού. Μόνο που τώρα η γλώσσα της είχε εμπλουτιστεί με τις αναφορές στους «φονιάδες των λαών».

Ο ελληνικός τριτοκοσμισμός εξελίχθηκε, μεγάλωσε, ωρίμασε. Απέκτησε νέους φίλους, έμαθε να μην καρφώνεται τόσο ξεδιάντροπα (όσο ας πούμε το περιοδικό *Ελληνική Ανεξαρτησία*), αλλά συνέχισε να υπηρετεί πιστά τα συμφέροντα του κράτους του. Οι περιπέτειές του είναι πραγματικά δεκάδες. Στο μέλλον θα προσπαθήσουμε να συνεχίσουμε αυτή την εξιστόρηση. Ο λόγος είναι απλός. Οι καιροί μας είναι όλο και περισσότερο καιροί πολέμου. Ενός πολέμου απ' τον οποίο όλοι δυσκολευόμαστε να βγάλουμε άκρη. Μαζί με τον πόλεμο επανέρχονται στο προσκήνιο και όλες αυτές οι παλιές ιδεολογίες του τριτοκοσμιισμού. Επανέρχονται για να παίξουν το ρόλο τους στον παγκόσμιο πόλεμο και τη διεθνή εξωτερική πολιτική. Ας δούμε για παράδειγμα το πρόσφατο παράπονο της εφημερίδας που «μοναδικοί της εργοδότες είναι οι αναγνώστες της»:

Μια από τις πτυχές στα πλήγματα κατά της Συρίας, που θα όφειλε να μας προκαλέσει εντύπωση, είναι η πενιχρότητα, ασήμαντη κι αναιμική στην εκδήλωσή της αντίδραση από την πλευρά της κοινωνίας των πολιτών, σε αντίθεση με προηγούμενες περιστάσεις ή άλλες ένδοξες εποχές του αντιπολεμικού κινήματος (από τον πόλεμο της Αλγερίας και του Βιετνάμ ίσαμε τον πόλεμο στον Κόλπο και την επέμβαση στο Ιράκ), που γαλούχησαν γενιές προοδευτικών.¹⁴

Η επίσημη φωνή του αριστερού κράτους θέλει περισσότερο αντιπολεμικό κίνημα. Περισσότερο τριτοκοσμισμός. Όπως τότε με την Αλγερία. Και πάλι ο στόχος θα είναι να προωθηθούν τα ελληνικά συμφέ-

ροντα. Και κομμάτι αυτών των συμφερόντων είναι και το να μην καταλαβαίνουμε τίποτα απ' όσα γίνονται. Στο δημόσιο λόγο πρέπει να υπάρχουν μόνο «φονιάδες των λαών» και λαοί που πρέπει να τους κάνουμε αλληλεγγύη. Πρέπει να διεξάγεται μια «αλληλεγγύη» που, επειδή κανείς δε θα καταλαβαίνει τίποτα, να μπορεί να αποτελεί μοχλό στα σχέδια εξωτερικής πολιτικής του ελληνικού (και του κάθε) κράτους. Κομμάτι αυτών των σχεδίων είναι και το να ζήσουμε (και αν χρειαστεί να πεθάνουμε) σα βλάκες.

1. Για τη συμφωνία του Μπρέτον Γουντς και τη σημασία της βλ. «Ο Ντόναλντ Τραμπ δεν είναι τρελός!», *Antifa* #55, 03/2017.
2. Με μοναδική ίσως φωτεινή εξαίρεση το αμερικανικό κίνημα απέναντι στον πόλεμο των ΗΠΑ στο Βιετνάμ.
3. Μ. Πάμπλο, *Η 4η Διεθνής: Τι είναι και τί υποστηρίζει*, Ενότητα, χ.χ. (Α' εκδ. 08/1958).
4. Δ. Λιβιεράτος, *Η Αλγερινή Επανάσταση*, Κουκίδα, 2006 (Α' εκδ. 1965), σ. 112.
5. Για τη συνολικότερη συμβολή της αριστεράς στο χτίσιμο του μύθου της «τραγωδίας της Κύπρου» βλ. τη σχετική σειρά κειμένων στα τεύχη 47, 48 και 50 του περιοδικού *Antifa*.
6. Βλ. π.χ. Π. Καραβιάς, «Το πρωθυπουργικόν ταξίδι εις Αίγυπτον», *Ελευθερία*, 22/08/1957.
7. Δ. Λιβιεράτος, ό.π., σ. 101-103, ο τονισμός δικός μας.
8. Θ. Κολουβά, «Μπεν Μπελά: Ο Γκάντι της Αλγερίας», *Ελευθερία*, 15/07/1964.
9. Συνέντευξη Μ. Πάμπλο, Αρχείο Καναλιού *Seven*, 1992.
10. Φρ. Γερμανός, «Η διεθνής αντιαποικιακή προδιάσκηψις των Αθηνών», *Ελευθερία*, 22/01/1957.
11. Ν. Πουλιόπουλος, «Αλλαγή Εξωτερικού Προσανατολισμού της Ελλάδος», *Ελληνική Ανεξαρτησία* #22-23, 05/1963.
12. Ν. Πουλιόπουλος, «Θλιβερά Λάθη της Εξωτερικής μας Πολιτικής», *Ελληνική Ανεξαρτησία* #19, 02/1963.
13. «Η δήλωση του Βασιλέως δια την ελληνο-αφρικανική συνεργασία», *Ελληνική Ανεξαρτησία* #20-21, 03/1963.
14. Γ-Β. Δάβου, «Συρία: η ηχηρή σιωπή των κινημάτων», *Εφημερίδα των Συντακτών*, 24/04/2018. Συμπωματικά η φωτογραφία που πλαισιώνει το άρθρο προέρχεται από αντιπολεμική διαδήλωση στην αλγερική πόλη Τυχαίο;

ΤΗΣ ΓΗΣ ΟΙ ΚΟΛΑΣΜΕΝΟΙ

Το βιβλίο του Frantz Fanon, *Της Γης οι Κολασμένοι*, εκδόθηκε το 1961 και έμελλε να αποτελέσει ένα από τα βασικότερα εργαλεία ριζοσπαστικοποίησης της δυτικής αριστεράς που είχε ήδη αρχίσει να στρέφει το βλέμμα της στον Τρίτο Κόσμο. Στην Ελλάδα εκδόθηκε το 1971 εν μέσω χούντας και για αρκετά χρόνια υπήρξε ένα από τα σημαντικότερα αναγνώσματα της αριστεράς. Η επιρροή του στους νεαρούς αριστερούς που έλκονταν από τα εξωτικά αντάρτικα ήταν καθοριστική.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΕΝΑ ΣΥΝΘΗΜΑ ΠΟΥ ΟΛΟΥΣ ΜΑΣ ΕΝΩΝΕΙ...

Διαδήλωση της ΕΦΕΕ αμέσως μετά την ίδρυση αυτού που οι αλγερικοί αποκαλούν «ψευδοκράτος», δηλαδή αμέσως μετά την ανεξαρτητοποίηση της Τουρκικής Δημοκρατίας Βορείου Κύπρου από τον πρόεδρό της Ραούλ Ντενκτάς το 1983. Από την ανακάλυψη της αντιαποικιοκρατίας και την ανάδειξη του ζητήματος της Κύπρου έχουν περάσει πάνω από τριάντα χρόνια. Η διαχείριση του κυπριακού όμως με ρητορική αντι-ιμπεριαλισμού καλά κρατεί. Ο «ιμπεριαλισμός» -ότι κι αν είναι αυτό- δεν είναι πλέον απλά ένας εχθρός για την αριστερά, αλλά είναι ο Εχθρός. Το μόνο που έχει προστεθεί στην αφήγηση είναι οι «φονιάδες των λαών». Οι άφθονες ελληνικές σημαίες που διακρίνονται στο βάθος προφανώς υπάρχουν για περιφρούρηση σε περίπτωση σύγκρουσης με τους μπάτσους, ε;